

Conseil de l'Egalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR 89 VAN 1 OKTOBER 2004 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN BETREFFENDE DE
HUISPLAATSING IN HET KADER VAN GEWELD OP VROUWEN**

Advies nr 89 van 1 oktober 2004 van de raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen betreffende de huisplaatsing in het kader van geweld op vrouwen

Gebruikmakend van de bevoegdheden die aan de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen werden toegekend bij artikel 4 paragraaf 1 van het KB tot reorganisatie van de Raad van de Gelijke Kansen van 4 april 2003, heeft zij op eigen initiatief het volgend advies uitgebracht :

PROBLEEMSTELLING

De federale regering heeft in de Ministerraad van 11 mei 2001 een federaal actieplan tegen het geweld op vrouwen goedgekeurd, met als één van de prioritaire actielijnen het geweld binnen het koppel. Doel van het actieplan was zoeken naar verbeteringen om partnergeweld te bestrijden¹. De gegevens die verkregen werden, onder andere uit een studie van professor BRUYNOOGHE van het Limburgs Universitair Centrum te Diepenbeek uit 1998, toonden aan dat steeds meer vrouwen het slachtoffer zijn van geweld door hun partner, en dat fysiek geweld in relaties een kwestie is van vrouwenmishandeling, eerder dan van partnergeweld².

Er zijn echter weinig vrouwen die ervoor kiezen om samen met hun kinderen hun vertrouwde omgeving te verlaten, onder meer uit angst voor represailles of omdat ze economisch afhankelijk zijn van hun partner. De slachtoffers van partnergeweld die wel de stap durven zetten om hun partner te verlaten, worden dikwijls een tweede keer slachtoffer doordat ze hun huis verliezen.

Om aan het probleem van huiselijk geweld te verhelpen, dienen twee deelaspecten onderscheiden te worden. In eerste instantie is er het eigenlijke moment van de huiselijke crisis. De Raad stelt vast dat er in België nog geen voldoende wettelijk kader bestaat om bij huiselijk geweld onmiddellijk efficiënt op te treden. In verschillende landen is het wel al mogelijk om bij wijze van crisisinterventie de geweldpleger meteen uit huis te plaatsen en hem gedurende een bepaalde periode te verbieden dit huis opnieuw te betreden. Dit wordt besproken in een eerste deel van het advies. Daarnaast zijn er oplossingen nodig voor de situatie op lange termijn, om te vermijden dat het slachtoffer van partnergeweld de vertrouwde omgeving dient te verlaten. Ook hier staan we stil bij de huidige wetgeving in België, en maken we de vergelijking met de buurlanden.

I. DE STRAFRECHTELIJKE UITHUISPLAATSING

1. De situatie in België

A. Wetgeving

De Wet van 28 januari 2003³ die ertoe strekt het geweld tussen partners tegen te gaan, is een belangrijke etappe geweest in de strijd tegen partnergeweld⁴. De Wet is een vervolg op de Wet van 24 november 1997, de zogenaamde “Wet Lizin”, waarbij partnergeweld specifiek als misdrijf werd erkend⁵. De Wet Lizin voerde in het Strafwetboek het begrip van misdaad of

wanbedrijf begaan tegen een partner of ex-partner in als verzwarende omstandigheid⁶ bij de gevallen van vrijwillige slagen en verwondingen⁷.

De wet Lizin liet de onderzoeksrechter echter niet toe om, in geval van partnergeweld, een aanhoudingsmandaat af te leveren⁸. Om dat probleem op te lossen, heeft de Wet van 28 januari 2003 het maximum van de straf in de gevallen van vrijwillige slagen en verwondingen tegen een partner of ex-partner verhoogd⁹, door deze van zes maanden op een jaar gevangenisstraf te brengen, zodat de Wet op de voorlopige hechtenis kan toegepast worden¹⁰. Voortaan kan de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding afgeven, zodat de dader uit de echtelijke verblijfplaats kan worden verwijderd.

B. Evaluatie : uithuisplaatsing als crisisinterventie?

Volgens de wetgever zou de mogelijkheid van aanhouding tot gevolg hebben dat intrafamiliaal geweld een grotere prioriteit zou krijgen bij de vervolging¹¹. Een amendement dat ertoe strekte een regeling van onmiddellijke verwijdering van de dader van partnergeweld uit de gezinswoning in te voeren, werd niet aangenomen. Dergelijke regeling van onmiddellijke verwijdering bestaat in Oostenrijk, en laat de politiediensten toe om bij crisistoestanden op te treden indien niet wordt beslist de dader in voorlopige hechtenis te plaatsen. Volgens de Belgische wetgever biedt de thans doorgevoerde mogelijkheid tot toepassing van de Wet op de voorlopige hechtenis voldoende waarborgen op strafrechtelijk gebied, en zou de invoering van het Oostenrijkse model aan de politiediensten te veel bevoegdheden verlenen.

De Belgische wetgever verwijst daarentegen naar de burgerrechtelijke procedure van het kort geding in geval van urgentie, waarbij het slachtoffer de zaak aanhangig kan maken bij de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg bij eenzijdig verzoekschrift¹². Nochtans is dit bij een huiselijke crisis vaak te laat. Om in zulke situaties adequaat op te treden zijn er crisisinterventies nodig, waarbij men in een eerste fase de hoogdringendheid (de mogelijkheid van een fatale afloop) moet inschatten om zo snel mogelijk de gepaste maatregelen te kunnen nemen, ook indien dat om twee uur 's nachts is¹³. Indien de gemoederen zo hoog zijn opgelopen dat het de veiligheid van de betrokkenen in gevaar kan brengen, bestaat de eerste stap erin om dader en slachtoffer uit mekaars buurt houden.

Die crisisinterventies lopen in de praktijk vaak fout, onder meer door een gebrek aan precieze richtlijnen. Momenteel kan de politie enkel een einde maken aan het geweld, het slachtoffer opvangen, de dader tot bedaren brengen en de nodige vaststellingen doen. Wanneer de agenten geen strafbare feiten vaststellen, wordt er een meldings- en interventiefiche opgesteld. Bij strafbare feiten wordt er een proces-verbaal opgesteld en worden de gegevens in een nationale databank verwerkt. In extreme situaties kan de politie het slachtoffer meenemen om samen met hem of haar veilig onderdak te zoeken. Als de dader op heterdaad betrapt wordt kan de politie overgaan tot arrestatie of aanhouding, maar dat is niet de meest adequate methode. Echt veel kan de politie dus nog niet doen. Een time-out tussen beide partijen bewerkstelligen kan de politie bijvoorbeeld niet¹⁴. Daarvoor ontbreekt immers het wettelijk kader. Er is de voorbije jaren dus wel al wat veranderd, maar de Belgische wetgeving schiet nog tekort.

2. Vergelijking met het buitenland

A. Oostenrijk

Uitzetting en "betredingsverbod"

In Oostenrijk is de politie gemachtigd om daders uit hun woning te zetten¹⁵. Wanneer de politie een "betredingsverbod" oplegt aan de geweldpleger, mag zij de huissleutels in beslag nemen¹⁶. De directe uitzetting en het daarbij aansluitende verbod om naar de woning terug te keren of deze te betreden zijn effectief voor een periode van tien dagen. De dader mag wat spullen meenemen die noodzakelijk zijn en krijgt van de politie de kans om na te gaan waar of bij wie hij terecht kan. Het is dus niet aan de politie om voor opvang te zorgen, maar aan de dader zelf, die overigens verplicht wordt dit adres te melden aan de politie zodat ze weten waar ze de dader kunnen bereiken en hem/haar op de hoogte kunnen houden van verdere ontwikkelingen.

De wet beschermt iedereen die in het huis leeft, zonder dat er sprake dient te zijn van een partnerrelatie. Eigendomsrecht is evenmin relevant. De wet laat de politie ook toe om ambtshalve op te treden in het belang van de veiligheid van het slachtoffer, op eigen verantwoordelijkheid, zodat de politie de nodige maatregelen kan treffen zonder afhankelijk te zijn van de wil of de wens van het slachtoffer.

Als een verbod om de woning te betreden wordt opgelegd, moet de regionale politieleiding daarvan onverwijld op de hoogte gebracht worden en heeft deze 48u de tijd om het verbod te controleren. De betrokkene zelf heeft het recht om de rechtmatigheid van het bevel te laten toetsen door de administratieve rechter¹⁷.

Opvolging

In Oostenrijk moet de politie gedurende de eerste drie dagen controleren of de geweldpleger zich aan het verbod houdt. Lapt de dader het verbod aan zijn/haar laars, dan kan hij of zij daarvoor gestraft worden met een geldboete¹⁸. Als de maatregel niet langer noodzakelijk blijkt, kunnen de lokale autoriteiten de maatregel intrekken. Het terugkeerverbod intrekken op verzoek van het slachtoffer kan niet, tenzij vastgesteld kan worden dat de aanleiding voor de maatregel (de bedreiging of het gevaar voor iemands leven, gezondheid of vrijheid) niet langer van toepassing blijkt te zijn¹⁹.

Als het slachtoffer deze bescherming wil verlengen, moet hij of zij binnen de voorziene periode van uithuisplaatsing bij de lokale rechtbank een tijdelijk bevelschrift aanvragen dat geldt voor drie maanden. Het slachtoffer moet dan wel bewijzen dat een voortzetting van de samenwoning of het hebben van contacten in redelijkheid niet meer gevegd kan worden of zelfs ondraaglijk is. Bovendien moet er aangevoerd worden dat het slachtoffer nog steeds concreet gevaar loopt om opnieuw het slachtoffer te worden van (de dreiging van) geweld. De termijn van drie maanden kan opnieuw verlengd worden als er voor het einde van deze termijn een aanvraag tot echtscheiding werd ingediend of, in het geval van samenwonenden, een aanvraag tot uitzetting of alleengebruik. In dat geval blijft het tijdelijke bevelschrift van kracht tot er een definitieve uitspraak is²⁰.

Nazorg door interventiecentra

In Oostenrijk werd het mogelijk gemaakt voor de politie om informatie door te spelen aan private slachtofferhulporganisaties²¹. De centra nemen zelf contact op met de slachtoffers, nadat de politie hen op de hoogte bracht van de uithuisplaatsing. Uit ervaring bleek immers

dat het slachtoffer zelf zelden contact opnam met de hulpverleningscentra en dat de kans dat het geweld ophoudt dus zeer klein is.

Deze proactieve benadering heeft enkel zin als de slachtoffers continu opgevolgd worden, ongeacht of ze bij de dader willen blijven. Men moet er over waken dat de slachtoffers de nodige hulp krijgen en dat er een continu contact met hen is om te voorkomen dat het geweld zich herhaalt en opnieuw een private aangelegenheid wordt. Naast de opvang van het slachtoffer is een dadergerichte interventie noodzakelijk om een effectief en onmiddellijk einde te stellen aan het geweld²². Zulke interventies gebeuren door specifieke centra, mét de goedkeuring van het slachtoffer. Tot slot is de samenwerking tussen diverse openbare diensten een deel van de interventieprojecten in Oostenrijk.

B. Nederland

In Nederland is uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld beperkt mogelijk. In opdracht van het ministerie van justitie werd een rechtsvergelijkend onderzoek uitgevoerd²³. De onderzoekers formuleerden drie aanbevelingen. Zo moet de politie de bevoegdheid krijgen om de dader uit huis te plaatsen en een contactverbod op te leggen als vorm van crisisinterventie. Bovendien zou ook een civielrechtelijke mogelijkheid tot uithuisplaatsing en tot contactverbod mogelijk moeten zijn. Om tot een goede uitvoering van de wet te komen, acht men het tot slot zinvol om een aparte afdeling binnen de politie te belasten met de aanpak van geweld binnenshuis, en om ook alle procedures inzake huiselijk geweld binnen één kamer bij de rechtbank te groeperen²⁴. Ook in Nederland achten de onderzoekers het aangewezen om de politie in te schakelen bij de crisisinterventies, en wil men de opvolging van de uithuisplaatsing laten gebeuren door de politie en de rechtbanken. Anderzijds stelt men zich wel vragen bij de termijn van drie maanden, die in de praktijk te kort zou zijn voor oudere vrouwen of immigrantenvrouwen.

De Nederlandse onderzoekers wijzen op het nut van interventiecentra, zoals men ze in Oostenrijk heeft, en beklemtonen dat het isolement van het slachtoffer vaak enkel doorbroken kan worden door een proactieve benadering²⁵.

Uit de literatuur kunnen we afleiden dat men in Nederland heel enthousiast is over de uithuisplaatsing van geweldplegers.

C. Duitsland

De Duitsers hebben, op basis van een goede analyse van de situatie in de buurlanden, een aantal problemen in de wetgeving kunnen voorkomen. In alle deelstaten van Duitsland is of wordt de politiewet gewijzigd omdat de algemene bevoegdheid van de politie niet toereikend was om de dader van geweld in de privé-sfeer uit huis te plaatsen. De politie heeft sinds kort de bevoegdheid de veroorzaker van een "gevaar voor lijf, leven of vrijheid" mondeling te bevelen de woning te verlaten en niet in de omgeving van de woning te komen. Het mondelinge bevel moet schriftelijk bevestigd en gemotiveerd worden, en kan worden aangevochten bij de administratieve rechter. In Duitsland is geen familierechtelijke relatie vereist voor de toepassing van de wetgeving. Het criterium is of de politie van oordeel is dat er geweld dreigt. Instemming door het slachtoffer is niet relevant. De politie is verplicht de naleving van het bevel te controleren, voornamelijk gedurende de eerste drie dagen. Als het bevel niet wordt nageleefd kan de betrokkene in hechtenis worden genomen, kan 'bestuursdwang' worden toegepast of een dwangsom opgelegd. Het bevel heeft hier, zoals in Oostenrijk, een looptijd van tien dagen. Binnen deze termijn moet het slachtoffer desgewenst een verzoek tot civiele uithuisplaatsing indienen bij het *Familiengericht*.

Onmiddellijk springen 'n aantal knelpunten van de Duitse wetgeving in het oog, zoals de interpretatie van de voorwaarde om het politiebevel tot het verlaten van de woning te kunnen geven en de interpretatie van het begrip "gevaar voor lijf, leven of vrijheid". Heeft dit begrip alleen betrekking op zichtbaar geweld of ook op psychisch geweld? Heeft het begrip betrekking op het subjectieve door het slachtoffer ondervonden geweld of moet er sprake zijn van objectief te bewijzen geweld? Moet de mishandeling voltooid zijn of is een poging tot mishandeling voldoende voor uithuisplaatsing? Het wordt bijzonder problematisch om hier een antwoord op te geven in het geval de dader tegen de wil van het slachtoffer uit huis geplaatst dient te worden.

Een andere vraag die leeft is of de nieuwe politiebevoegdheid een grotere belasting van de politie zal opleveren. De persoon die uit huis geplaatst wordt dient het recht te hebben persoonlijke noodzakelijke voorwerpen mee te nemen. Voor de politieambtenaren is het echter een onmogelijke taak ter plekke te besluiten welke voorwerpen tot de noodzakelijke behoefte van het slachtoffer behoren en welke aan de dader. De politie dient er in Duitsland, anders dan in Oostenrijk, bovendien zorg voor te dragen dat de uit huis geplaatste persoon onderdak kan vinden, en dient te controleren of deze zich wel aan de uithuisplaatsing houdt. De nieuwe maatregelen reiken veel verder dan de gebruikelijke interventie en het is de vraag of de noodzakelijkheid van toename van het politiepersoneel onderkend wordt²⁶.

D. Evaluatie

Uit wat voorafgaat blijkt dat verschillende Europese landen, met Oostenrijk in een voortrekkersrol, op een actieve manier met deze problematiek bezig zijn. In de eerste vijf jaren na de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving in Oostenrijk ging het aantal uitzettingen in stijgende lijn. Het aantal inbreuken op de uitzettingsbevelen was daarentegen verrassend laag. Deze cijfers geven alleszins de indruk dat de geweldplegers de maatregelen ernstig nemen. Mogelijkerwijze ligt de reden hiervoor bij de strafrechtelijke gevolgen waartoe een inbreuk kan leiden.

De ervaring in Oostenrijk leert ons dat de uitzetting uit de woning een goede oplossing blijkt, en zelfs beter werkt dan een gevangenisstraf omdat de uitzetting toch verregaande sociale gevolgen teweegbrengt terwijl men het stigma van de "gearresteerde" vermijdt²⁷. De regeling laat toe om in crisissituaties efficiënt op te treden en de dader krijgt als het ware een rode kaart. Hierdoor moet het slachtoffer geen onderdak gaan zoeken bij familie, vrienden of in een vluchthuis. De vraag stelt zich hoe deze regeling in België het best geïmplementeerd kan worden?

Er zijn argumenten om ook in België de politie in te schakelen bij de uithuisplaatsing : de politie is permanent beschikbaar (24 uur op 24 uur), erg mobiel en kan snel ter plaatse zijn. Bovendien heeft zij de macht om, indien nodig, manu militari op te treden. Heel belangrijk is dat de politie bekend is bij alle lagen van de bevolking en dat de drempel om de politie te contacteren beduidend lager ligt dan die om naar het parket te stappen. Hierbij dient de kanttekening geplaatst te worden dat een goede relatie met de wijkagent er ook net voor kan zorgen dat geen aangifte wordt gedaan.

Als men ervoor opteert om de politie deze bevoegdheid te geven, dan moeten er wel duidelijke criteria geformuleerd worden die agenten kunnen gebruiken bij hun beslissing en ontwikkelt men best een draaiboek²⁸ waarop de agenten kunnen terugvallen, zodat er over de vereiste actie geen twijfel ontstaat. Agenten dienen over voldoende achtergrondinformatie te

beschikken. Tenslotte is het de individuele agent die op dat ene cruciale moment bepaalt wat hij of zij met de dader doet.

Uit het Oostenrijks voorbeeld volgt duidelijk dat de oplossing niet stopt bij de interventie, maar dat er ook moet voorzien worden in de opvolging, waarbij de persoonlijke veiligheid van het slachtoffer wordt gegarandeerd²⁹. Dit veronderstelt dat de politie permanent het "betredingsverbod" kan opvolgen. Hier dient rekening gehouden te worden met de aard van het geweld en de wil van het slachtoffer om de relatie al dan niet voort te zetten³⁰. Andere elementen die in acht dienen genomen te worden zijn het sociale netwerk van het slachtoffer, zijn of haar financiële mogelijkheden en de eventueel aanwezige kinderen of andere gezinsleden. In Oostenrijk krijgt de dader die het contactverbod overtreedt een geldboete. Dit is een mogelijkheid, maar misschien moet men er in België voor opteren om het overtreden van een contactverbod als een specifiek delict in te voeren.

De verdere afhandeling gebeurt in Oostenrijk via de burgerrechtelijke rechtbanken. Het voordeel daarvan is dat de burgerlijke rechter alle informatie krijgt en dat hij maatregelen kan nemen op een moment waarop de strafrechter of het parket dat nog niet kan, omdat de situatie wel dreigend is maar niet voldoende zwaarwichtig op strafrechtelijk gebied. Ook lijkt het aanbevelenswaardig om de beslissing die door de politie genomen werd, door een magistraat te laten bekrachtigen, om misbruik te vermijden.

Daarbij dient opgemerkt te worden dat het niet volstaat om de dader uit huis te plaatsen. Er dient voor opvang en begeleiding van de dader gezorgd te worden, opdat hij/zij niet opnieuw gewelddadig gedrag vertoont. België kan een voorbeeld nemen aan de proactieve nazorg zoals die in Oostenrijk bestaat. Onderzoeken wijzen uit dat daderhulpverlening als een betere oplossing beschouwd wordt dan het straffen van de dader³¹. De regeling van uithuisplaatsing heeft enkel kans op slagen indien er wordt voorzien in een uitgebreid hulpverleningsaanbod, wat heel wat geld kost maar welke kosten gecompenseerd kunnen worden door het vermijden van de directe kosten die gepaard gaan met partnergeweld.

In Oostenrijk kreeg de wet aanvankelijk heel wat tegenkanting : vooral het feit dat de dader van intrafamiliaal geweld uit zijn huis kon worden gezet werd herhaaldelijk omschreven als een flagrante inbreuk op de constitutionele rechten van de dader. De verdedigers van de constitutionele rechten beriepen zich op artikel 8 van het E.V.R.M. maar beperkten zich tot de eerste paragraaf daarvan : *"Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling"*.

De activisten voor vrouwenrechten reageerden hierop met de tweede paragraaf van datzelfde artikel 8 : *"Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"*.

Slotconclusie is dat ook mensenrechten niet absoluut zijn en dat men zich inderdaad niet kan beroepen op constitutionele rechten als dit ten koste van anderen gebeurt³².

II. DE CIVIELRECHTELIJKE UITHUISPLAATSING

1. De situatie in België

A. Wetgeving

De wet van 2003 verhoogde de bescherming van het slachtoffer van partnergeweld niet alleen op strafrechtelijk gebied (door de verzwarende van de strafrechtelijke sanctie) maar ook op burgerrechtelijk vlak (door de toekenning van een voorkeurspositie aan het slachtoffer van partnergeweld inzake de toewijzing van de gezinswoning)³³.

Voorlopige toewijzing

Voor gehuwden en wettelijk samenwonenden in een conflictsituatie, bestaan er verschillende mogelijkheden om aan de rechter specifieke maatregelen te vragen in verband met hun persoon, hun goederen en hun kinderen, zonder daarom noodzakelijk uit de echt te moeten scheiden³⁴. Voorbeelden daarvan zijn (i) de machtiging om afzonderlijk te verblijven in de gezinswoning in het kader van een procedure dringende voorlopige maatregelen, (ii) de andere echtgenoot of wettelijk samenwonende te bevelen de gezinswoning te ontruimen binnen een bepaalde termijn of (iii) beide echtgenoten/wettelijke samenwonenden te verbieden mekaar afzonderlijke verblijfplaatsen te betreden.

Vroeger beschikte de rechter over een soevereine beoordelingsmacht om de gescheiden verblijfplaatsen te bepalen, waarbij de rechter zich liet leiden door vijf criteria³⁵, namelijk :

1. de toekenning van het ouderlijk gezag en van de voornaamste huisvesting van de kinderen;
2. de behoeften van de beroepsactiviteit van één van de echtgenoten;
3. het initiatief voor de scheiding van het koppel;
4. de fout van één van de echtgenoten (waaronder bijvoorbeeld partnergeweld);
5. de financiële of vermogensrechtelijke facetten van de situatie van het koppel.

Voortaan is het zo dat het foutcriterium wettelijke prioriteit krijgt voor de toewijzing van de gezinswoning. De echtgenoot of wettelijke samenwonende³⁶ die daarom in het raam van voorlopige maatregelen verzoekt, krijgt het genot van de echtelijke of gemeenschappelijke verblijfplaats toegewezen indien de andere partner zich tegenover hem/haar heeft schuldig gemaakt aan fysiek geweld³⁷, of indien er ernstige aanwijzingen voor dergelijke gedragingen bestaan. De wet vereist niet dat de feiten waarop het slachtoffer zich steunt tot een veroordeling hebben geleid, zelfs niet dat een strafrechtelijk onderzoek hangende is of dat een klacht werd ingediend. Ernstige aanwijzingen van schuld volstaan. Het foutcriterium dient dus op grond van de wet bij voorrang toegepast te worden boven alle andere criteria.

De rechter kan alleen op grond van *uitzonderlijke omstandigheden*³⁸, door de wetgever niet verder gespecificeerd, beslissen om het genot van de gezinswoning niet toe te wijzen aan het slachtoffer, wat hij dan wel uitdrukkelijk dient te motiveren.

Definitieve toewijzing

Indien het tot een echtscheiding komt³⁹, kan elke echtgenoot de preferentiële toewijzing van de gezinswoning vragen⁴⁰. De wet kende vroeger reeds een aantal criteria voor deze

preferentiële toewijzing, zoals de maatschappelijke belangen (de schuldeisers) en de gezinsbelangen die erbij betrokken zijn. De echtgenoot bij wie de kinderen hoofdzakelijk verblijven kan dit gezinsbelang laten primeren op de belangen van de andere echtgenoot. In de praktijk wordt ook rekening gehouden met het feit dat één van de echtgenoten in de gezinswoning zijn beroepsactiviteit uitoefent of met het feit dat één van de twee de gezinswoning grotendeels gefinancierd heeft. Daarnaast houdt de rechter rekening met de vergoedings- en vorderingsrechten van de andere echtgenoot, waarbij hij nagaat of de combinatie van de te betalen vergoedingen en schulden, samen met de betaling van een oplegsom voor de overname van de gezinswoning, niet te zwaar is.

Tot de wet van 2003 hield de rechter nog geen rekening met het foutcriterium. De toewijzing van de gezinswoning werd immers verondersteld een regeling te treffen voor de materiële noden van het gezin na de echtscheiding. De nieuwe wet op het partnergeweld bracht een wijziging aan in de criteria voor de toewijzing, in die zin dat het foutcriterium werd ingevoerd en meteen bij prioriteit wordt toegepast. Als aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden is voldaan, moet de rechter de gezinswoning toewijzen aan de echtgenoot die het slachtoffer werd van partnergeweld, uiteraard indien deze de nodige opleg kan betalen en behalve bij uitzonderlijke omstandigheden. Om begrijpelijke redenen heeft de wetgever een strenger criterium aangenomen voor de definitieve toewijzing van de woning : de regeling is slechts voorbehouden voor de gevallen waarin de schuld van de echtgenoot die feiten van partnergeweld heeft gepleegd door een rechtbank werd vastgesteld⁴¹. Enkel personen die gehuwd zijn onder een gemeenschapsstelsel kunnen om de toewijzing verzoeken. De regeling geldt niet voor samenwonenden.

B. Evaluatie

Een eerste opmerking die hier gemaakt dient te worden is dat de burgerrechtelijke procedures enkel opgestart kunnen worden als het slachtoffer daarvoor het initiatief neemt. Dat is een groot nadeel : veel slachtoffers zijn niet op de hoogte van deze mogelijkheden of zijn mentaal niet sterk genoeg om deze stap te zetten.

De nieuwe wet verplicht de vrederechter om, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, het genot van de echtelijke verblijfplaats toe te wijzen aan het slachtoffer van partnergeweld dat hierom verzoekt. Zodra de rechter het verzoek inwilligt, mag de ‘dader’ het huis niet meer betreden. De maatregelen van de vrederechter, in het kader van een procedure tot dringende en voorlopige maatregelen, gelden echter slechts voor een beperkte tijd en het is niet altijd zo dat er een echtscheiding volgt. We kunnen ons afvragen wat er gebeurt als de dader, die voor een bepaalde tijd het huis heeft moeten verlaten, later opnieuw in het huis komt wonen⁴². Hier blijkt duidelijk dat de dader niet alleen (tijdelijk) uit huis dient geplaatst te worden (om af te koelen en te bezinnen), maar tijdens die periode en vaak ook nadien opgevangen en begeleid dient te worden opdat hij inziet dat geweld verkeerd is en zijn gedrag kan veranderen (om herhaling te voorkomen).

Voor wat betreft de definitieve toewijzing van de gezinswoning is het verbazend dat de fout door de wet van 2003 beslissend werd voor de toewijzing van de gezinswoning aan het slachtoffer van partnergeweld. Traditioneel was het de rechter immers strikt verboden in het kader van een procedure voorlopige maatregelen, om een onderzoek naar de fout te voeren. De schuldvraag behoorde immers tot de bevoegdheid van de rechter ten gronde. Van dit principe werd volledig afgestapt. De huidige wet voorziet trouwens geen oplossing voor de hypothese waarin een strafzaak niet tot een veroordeling of zelfs tot de vrijspraak leidt. Indien de dader in de burgerlijke procedure uit huis werd gezet op grond van ernstige aanwijzingen,

en indien tegen deze beslissing intussen geen hoger beroep meer mogelijk is, heeft hij geen andere keus dan zich te beroepen op gewijzigde omstandigheden om zo te trachten een nieuwe maatregel te bekomen.

Op een aantal lastige vragen die de wetgever onbeantwoord liet⁴³, gaf de rechtspraak intussen al een antwoord.

Bewijsregeling

Zo is het niet altijd even duidelijk wanneer er sprake is van 'geweld'. De wet spreekt over verkrachting, slagen en verwondingen, vergiftiging of poging daartoe, poging tot doodslag en poging tot moord, of ernstige aanwijzingen daartoe, en hanteert een soepele bewijsregeling ten gunste van het slachtoffer: de rechter kan zijn beslissing baseren op ernstige aanwijzingen in plaats van op bewijzen. De eenzijdige verklaring van het slachtoffer kan echter niet volstaan als bewijs van de beweerde feiten. Wordt deze verklaring evenwel neergelegd in een proces-verbaal en aangevuld met medische attesten die de versie van het slachtoffer ondersteunen, dan is aan de bewijslast voldaan om te besluiten dat er minstens ernstige aanwijzingen van schuld bestaan⁴⁴. Er kan met de nieuwe wetgeving daarentegen niet worden opgetreden als er nog geen geweld is gepleegd maar de dreiging wel duidelijk aanwezig is.

Uitzonderlijke omstandigheden

Daarnaast kan men de vraag stellen naar de opportuniteit van deze nieuwe regelgeving op burgerlijk gebied. Het is helemaal niet evident om in een toch delicate materie als de voorlopige toewijzing van de gezinswoning, de beoordelingsbevoegdheid van de rechter te beknotten en wettelijke voorrang te verlenen aan een foutcriterium. De gezinsbelangen worden hiermee ondergeschikt gemaakt aan de rechten van het slachtoffer.

De rechter kan afwijken van het prioritair wettelijke criterium indien 'uitzonderlijke omstandigheden' voorhanden zijn. De wetgever argumenteert dat de rechter, door die vrijheid van handelen, met de nodige soepelheid kan optreden⁴⁵. Nochtans kan het ook niet de bedoeling zijn door het aanvaarden van dergelijke omstandigheden de bescherming uit te hollen die de wetgever heeft gewild⁴⁶. Er dient dus een evenwicht te worden gevonden. Volgens het Hof van Beroep te Gent kan de rechter zich bij de invulling van het begrip 'uitzonderlijke omstandigheden' laten leiden door overwegingen die in het normale geval op basis van de klassieke criteria zouden leiden tot de toewijzing aan de andere echtgenoot dan het slachtoffer. Deze omstandigheden moeten in elk geval zo enorm zwaar doorwegen en zo uitzonderlijk zijn dat zij rechtvaardigen van de wettelijke regeling en de bedoeling van de wetgever af te wijken en dus belangrijker zijn dan het recht van het slachtoffer van partnergeweld op een voorlopige toewijzing van de gezinswoning⁴⁷. Alleszins dient de rechter die afziet van het wettelijk criterium op grond van uitzonderlijke omstandigheden, deze beslissing op dit punt uitdrukkelijk te motiveren.

Hoe vullen de hoven en rechtbanken het criterium van 'uitzonderlijke omstandigheden' in? In de voorbereidende werken van de wet werd verwezen naar het belang van de kinderen, en naar beroepsredenen die rechtvaardigen dat het genot van de gezinswoning niet aan het slachtoffer wordt toevertrouwd. Dit werd reeds bevestigd door de rechtspraak.

Daarnaast wordt er in de rechtspraak ook rekening gehouden met de omstandigheden waarin het partnergeweld in concreto heeft plaatsgevonden, en die aanleiding hebben gegeven tot het partnergeweld. Uitgangspunt is dat de wetgever de toewijzing van de gezinswoning immers

afhankelijk stelt van gedragingen die onder meer strafbaar zijn gesteld in artikel 398 van het Strafwetboek⁴⁸. Nu de wetgever het strafrecht als toetssteen heeft vooropgesteld, past het volgens de rechtspraak blijkbaar om bij de beoordeling van de uitzonderlijke omstandigheden ook rekening te houden met de strafrechtelijke criteria, zoals de mogelijke dwang in hoofde van de dader. Overeenkomstig artikel 71 van het Strafwetboek is er immers geen misdrijf wanneer de dader gedreven werd door een macht die hij niet heeft kunnen weerstaan, bijvoorbeeld wanneer hij net het overspel van de partner ontdekt⁴⁹.

Naast de dwang in hoofde van de dader, wordt in de rechtspraak ook rekening gehouden met het concrete gedrag van het slachtoffer, waarbij onderzocht wordt of het slachtoffer een verwijtbaar gedrag vertoonde, bijvoorbeeld in de hypothese waarin beide partners geweld tegen mekaar gebruiken. De wet spreekt hier bewust niet over, onder meer omdat de wetgever van mening is dat echtelijk geweld bijna nooit wederzijds zou zijn. Die stelling kan maar ingenomen worden omdat psychisch geweld niet onder het toepassingsgebied van de wet valt. Inderdaad is geweld dan volgens de wet niet wederzijds in een situatie waarbij de ene partner jarenlange pesterijen door de andere partner ondergaat en zich op een bepaalde dag fysiek vergrijpt aan deze laatste. De rechtspraak is intussen aan deze lacune tegemoet gekomen.

Een volgende omstandigheid die in de praktijk als 'uitzonderlijk' wordt aanvaard, is de verzoening tussen de echtgenoten, opgetreden na de feiten van partnergeweld. Hier rijst de vraag naar de relevantie van oude feiten, met name hoever mag het geweld teruggaan in de tijd om in aanmerking genomen te worden? Ook dit werd bewust niet bij wet geregeld maar overgelaten aan de bevoegdheid van de rechter. Men kan immers niet eisen van het slachtoffer dat het onmiddellijk maatregelen vordert. Angst of onwetendheid kunnen een rem voor het slachtoffer vormen. Anderzijds kunnen feiten van jaren geleden moeilijk in aanmerking worden genomen, zeker als de partners bleven samenwonen en eigenlijk een 'verzoening' is ingetreden. Opdat er verzoening is dient de samenwoning niet enkel hervat te zijn, maar dient de wil om te vergeven en de feiten te vergeten, met het inzicht het echtelijk samenleven te hernemen, uitdrukkelijk voorhanden te zijn⁵⁰.

Financiële argumenten kunnen in principe niet als uitzonderlijke omstandigheden worden beschouwd. Toch wordt er in de rechtspraak rekening gehouden met een mogelijk financieel onevenwicht tussen de echtgenoten, zodat de mindere financiële draagkracht van één der echtgenoten, die hem of haar in de onmogelijkheid zou stellen om elders een woning te huren, of de hogere financiële draagkracht die hem of haar in staat stelt de hypothecaire lening verder af te betalen, als uitzonderlijke omstandigheid kan gelden⁵¹.

Hoewel de wet het foutcriterium in principe absolute prioriteit toewijst,⁵² wordt dit dus duidelijk getemperd door de rechtspraak die een ruime invulling geeft aan het begrip 'uitzonderlijke omstandigheden'. De Raad wacht een verdere evolutie in de rechtspraak af. Hier schuilt wel het gevaar dat de prioriteit van het foutcriterium volledig uitgehold wordt. We kunnen besluiten dat het wettelijke criterium primeert indien er geen uitzonderlijke omstandigheden voorhanden zijn, en dat men daarentegen teruggrijpt naar de klassieke criteria voor de toewijzing van het genot van de gezinswoning indien wel uitzonderlijke omstandigheden in acht dienen genomen te worden⁵³, wat bovendien niet uitsluit dat het slachtoffer van partnergeweld de gezinswoning behoudt.

2. Vergelijking met het buitenland

A. Oostenrijk

Naast crisisinterventie door de politie, kan het slachtoffer dat voor langere tijd een uithuisplaatsing en/of een straat- en contactverbod wil, de familiekamer van de rechtbank

verzoeken dit te bevelen. Het gaat eigenlijk om een civielrechtelijke variant van de strafrechtelijke crisismaatregel.

Het grote onderscheid met de Belgische regeling bestaat erin dat deze civielrechtelijke beschermingsmaatregelen niet alleen mogelijk zijn wanneer geweld heeft plaatsgevonden, maar ook waarmee daarmee gedreigd wordt, én dat niet alleen gevallen van lichamelijk geweld of dreiging daarmee in aanmerking komen, maar eveneens het uitoefenen van geestelijk geweld, de psychische terreur⁵⁴.

Zowel de uithuisplaatsing als de straat- en contactverboden zijn zelfstandige instrumenten die los van elkaar kunnen worden opgelegd en waarvoor deels verschillende voorwaarden gelden. Voor het indienen van een verzoek moet er sprake zijn van een familierelatie, en moet er een samenwonen (geweest) zijn. Er is niet vereist dat een echtscheiding (binnen korte termijn) volgt.

B. Nederland

Het civiele recht biedt een aantal mogelijkheden om het huis voorlopig aan het slachtoffer toe te wijzen en de toegang tot het huis te ontfangen aan de plegger van geweld binnenshuis. In spoedeisende gevallen kan een kort geding worden aangespannen. Bij echtscheiding kan een voorlopige voorziening worden gevraagd waarbij het huis aan het slachtoffer wordt toegewezen of waarbij de plegger een straatverbod krijgt. Voor niet gehuwde partners kan bij de kantonrechter het alleengebruik van de woning worden gevorderd als zij op één adres samenwonen in een huurhuis⁵⁵.

De knelpunten die in Nederland naar voren worden gebracht zijn tweërlei : het gepleegde geweld is geen grond waarop de beslissing tot toewijzing van de woning berust en de voorlopige voorziening kan alleen worden gevraagd door gehuwden en geregistreerde partners in samenhang met een verzoek tot echtscheiding.

C. Duitsland

Voor toewijzing van de civielrechtelijke maatregel gelden drie vereisten. Er moet sprake zijn van een (dreiging met) opzettelijke wederrechtelijke aanranding van lijf, gezondheid of vrijheid, een gevaar voor herhaling van geweld (tenzij het zeer ernstig was) en een gemeenschappelijke huishouding. De voorlopige voorziening kent geen termijn als beiden eigenaar zijn. Als alleen de plegger eigenaar is, geldt een termijn van zes maanden met een eventuele verlenging van zes maanden. Het niet naleven van het bevel tot uithuisplaatsing levert een strafbaar feit op met een maximum van een jaar gevangenisstraf of een geldboete⁵⁶.

Het verzoek tot toewijzing van de echtelijke woning aan één van de echtgenoten met uitsluiting van de andere in het kader van een echtscheiding biedt bij huiselijk geweld maar weinig soelaas : de wettelijke regeling kan niet worden toegepast op andere dan huwelijkse samenlevingsvormen, en kent een aantal specifieke uitsluitingsgevallen. De rechtspraak is bovendien heel uiteenlopend. Van groot belang is wel de plicht van het *Familiengericht* om de Raad voor de Kinderbescherming in te lichten dat een uithuisplaatsing heeft plaatsgevonden.

D. Evaluatie

Aangezien Oostenrijk voorloper is geweest in de drie landen hierboven besproken, past het om hier een evaluatie te maken. Het is immers evident dat een nieuwe wet veelal kinderziekten kent of omschakelingsproblemen met zich meebrengt.

In Oostenrijk kan de uithuisplaatsing gebaseerd zijn op een politiebevel (zie deel I) en op een civielrechtelijke maatregel. De bevoegdheid tot crisisinterventie door de politie en de civielrechtelijke maatregel kunnen los van elkaar worden opgelegd, maar hangen in de praktijk nauw met elkaar samen. De samenhang tussen beide vormen van uithuisplaatsing kan problematisch zijn. Soms gaat de politie slechts over tot het geven van een bevel tot uithuisplaatsing als het slachtoffer van plan is om een civielrechtelijke uithuisplaatsing te verzoeken. Zonder deze toezegging wordt uithuisplaatsing door de politie als zinloos ervaren en wordt het ingrijpen beperkt tot conflictbeslechting. Ook het omgekeerde geldt. Als de politie geen bevel tot uithuisplaatsing heeft gegeven, hebben slachtoffers van geweld binnenshuis een minder grote kans op rechterlijke toekenning van de civielrechtelijke maatregel tot uithuisplaatsing. De praktijk heeft aangetoond dat de civielrechtelijke uithuisplaatsing minder snel wordt toegekend omdat in deze gevallen de dader altijd eerst wordt gehoord⁵⁷.

Andere knelpunten die in Oostenrijk reeds naar boven zijn getreden, zijn enerzijds de problemen rond de samenwerking met strafrechtelijke instanties, anderzijds het feit dat de rechters niet op de hoogte zijn van de geweldsdynamiek binnen een relatie. Daarnaast is de samenwerking met de jeugdhulpverlening en de kinderbescherming nog niet goed van de grond gekomen. Deze instanties waren niet bij de voorbereiding van de wetgeving betrokken wat er toe geleid heeft dat ze bij de handhaving van de wet in vergelijking met de wel betrokken partijen een zwakke partij vormen⁵⁸. Hieruit zou België al een les kunnen trekken.

De Nederlanders hebben het Oostenrijks systeem al grondig doorgelicht⁵⁹. De onderzoekers besluiten dat in een crisissituatie uithuisplaatsing door de politie als maatregel dient te worden opgelegd. Daarnaast blijkt dat een civielrechtelijke mogelijkheid tot uithuisplaatsing alleen, zonder een specifieke bevoegdheid van de politie om de geweldpleger uit huis te plaatsen, niet voldoende is om bescherming te bieden. Civielrechtelijke maatregelen alleen zouden immers te lang duren en te weinig preventief werken. De onderzoekers besluiten dat uithuisplaatsing alleen een succes kan zijn als er sprake is van een ketenaanpak.

In Duitsland verwacht men dat de nieuwe wetgeving slachtoffers van partnergeweld direct rust en veiligheid zal bieden, en dat er sneller en effectiever wordt ingegrepen. Nochtans zijn alle betrokken partijen ook van mening dat de nodige problemen de kop op zullen steken omdat de maatregelen niet ingebed zijn in een goede infrastructuur, en omdat de samenwerking tussen de verschillende organisaties niet goed loopt.

III. AANBEVELINGEN VOOR BELGIË

Algemeen

Naar voorbeeld van het onderzoek dat in Nederland werd uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Justitie, acht de Raad het nuttig dat ook in België een onderzoek wordt verricht naar de knelpunten die de politie en andere beroepsgroepen ervaren als zij worden

geconfronteerd met een acuut geval van geweld binnenshuis en naar de oplossingen die mogelijk zijn binnen het huidige juridische instrumentarium, om te evalueren of een meer verregaande wettelijke regeling 'uithuisplaatsing geweldplegers' tot stand moet komen. België heeft hier het voordeel dat het kan voortbouwen op het Oostenrijks model, en dat het kan leren uit de 'fouten' die daar gemaakt werden. Alle argumenten wijzen in de richting van een combinatie van een strafrechtelijke en een civielrechtelijke maatregel.

Samenwerking in het kader van een globaal beleid

De Raad beklemtoont dat de regeling van uithuisplaatsing moet kaderen in een globaal beleid, waarbij de verschillende sectoren betrokken zijn en samenwerken. De politie kan de veiligheid van slachtoffers van partnergeweld niet alleen verzekeren. Dergelijke zaken moeten kunnen doorverwezen worden naar andere instanties : burgerrechtelijke en strafrechtelijke rechtbanken, instellingen die medische assistentie, raad en/of actieve steun verlenen aan slachtoffers van geweld. Dit veronderstelt een goede communicatie tussen de verschillende sectoren. Het beroepsgeheim belemmert nog steeds een vlotte doorstroming van informatie. Hierover zou juridische duidelijkheid moeten komen. Een betere bescherming van de slachtoffers van huiselijk geweld kan enkel tot stand komen als de wetgeving is ingebed in een goede infrastructuur. Dit betekent een goede ondersteuning van het slachtoffer, daderhulpverlening om herhaling van geweld te voorkomen, goede regionale samenwerkingsstructuren en scholing van beroepsgroepen, waaronder de politie en rechterlijke macht. Het is aangewezen om alle partijen te betrekken bij de voorbereiding voor een aanpassing van de wetgeving over uithuisplaatsing.

Draaiboek voor politie-interventie

De Raad onderstreept het belang van een aangepaste opleiding van politiemensen. Het Antwerpse initiatief waarbij een draaiboek ontwikkeld werd voor de agenten zodat elke agent op dezelfde wijze kan reageren en beslissen, dient geëvalueerd te worden. Ook dient bijzondere aandacht geschonken te worden aan het probleem van de kleine gemeenten, waar het voor de politie vaak moeilijker is om tussen te komen dan in grote steden, aangezien de kans groot is dat de politieman erg vertrouwd is met dader en slachtoffer.

Het is bovendien heel belangrijk dat de politie een bevel tot uithuisplaatsing kan afleveren zonder instemming van het slachtoffer. De politie beslist in dat geval zelf of het nodig is om in te grijpen, zodat het initiatief en de verantwoordelijkheid niet bij het slachtoffer worden gelegd. Dit is essentieel, want slachtoffers van huiselijk geweld zijn zelf niet altijd in staat om een uithuisplaatsing te vragen. De maatregel in Oostenrijk is erop gericht dat het slachtoffer weer sterk wordt, zodat hij of zij weloverwogen en op zijn of haar eigen manier op de situatie kan reageren. Hier kan een voorbeeld aan genomen worden.

Goede ondersteuning van het slachtoffer

Er dient voor opvang en begeleiding van zowel slachtoffers als daders gezorgd te worden. Principieel zou de politie de slachtoffers van de nodige hulp, raad en informatie moeten voorzien en hen doorverwijzen naar competente instellingen die steun geven aan slachtoffers. Slachtoffers van geweld hebben recht op wettelijke en psychologische assistentie voor de hele duur van de gerechtelijke behandeling. Waar gepast, moeten slachtoffers gespaard blijven van confrontaties met de dader tijdens gerechtelijke stappen. In alle fases van de gerechtelijke vervolging dient, in evenredigheid met de ernst van de bedreiging, de veiligheid van

slachtoffers verzekerd te worden door beschermende maatregelen, zoals het uitvaardigen van een contactverbod of het installeren van alarmsystemen⁶⁰.

Daderhulpverlening

In België staat de behandeling van daders van partnergeweld nog in de kinderschoenen. Momenteel is het zo dat de meeste daders van partnergeweld geen behandeling krijgen, hoewel de Raad van Europa dit sterk aanraadt⁶¹. Een uithuisplaatsing veronderstelt dus de oprichting van gespecialiseerde opvangcentra voor gewelddadige mannen. Hulpverleners moeten permanent beschikbaar zijn om te vermijden dat de betrokkenen na de politie-interventie in de kou blijven staan, en dienen eveneens specifieke opleidingen te krijgen zodat zij weten hoe om te gaan met de dader. De interventie stopt niet met de uithuisplaatsing van de geweldpleger, maar deze laatste dient nauwgezet opgevangen en begeleid te worden opdat het geweld zich niet herhaalt.

Informatie en sensibilisatie

Geweld binnenshuis is een privé-probleem, maar tegelijk een publieke zaak. De overheid heeft hierin een taak⁶². Het gegeven dat ook de buurlanden op een doorgedreven manier met deze problematiek bezig zijn, bevestigt de hoge maatschappelijke relevantie. Er dient benadrukt te worden dat de uithuisplaatsing niet aanstuurt op een breuk van de relatie of een afstraffing⁶³. Het brengt enkel de noodzakelijke afkoeling en bezinning, en uit onderzoek is reeds gebleken dat uithuisplaatsing dikwijls verkiesbaar is boven opsluiting. Het slachtoffer wil immers vaak dat enkel het geweld stopt en niet de relatie.

De strijd tegen partnergeweld moet tegelijkertijd worden gevoerd via de bestaande jongerenstructuren, in het bijzonder via de school. Het is noodzakelijk de kinderen en jongeren van het probleem bewust te maken op het moment dat zij de maatschappij verkennen. Het is immers op jeugdige leeftijd dat zij zich een beeld beginnen vormen van de relaties tussen mannen en vrouwen. Het is dan dat de vooroordelen moeten worden gesloopt⁶⁴.

Brussel, april 2004

¹ Samenvatting bij het wetsontwerp van 14 maart 2002 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijke samenwonende die het slachtoffer is van gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 1693/001, 3.

² R. BRUYNOOGHE, S. NOELANDERS en S. OPDEBEECK, *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, Limburgs Universitair Centrum 1998.

³ Wet van 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijk samenwonende die het slachtoffer is van fysieke gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek, *B.S.* 12 februari 2003.

⁴ De oorsprong van de Wet Partnergeweld lag in de bekommernissen van een aantal vrouwelijke senatoren om de Belgische wetgeving op het gebied van fysiek partnergeweld aan te passen aan de oproep die gedaan werd op de Wereldvrouwenconferentie in Peking. In februari 1996 dienden zij bij de Senaat een wetsvoorstel in dat voorzag in een strafverzwaring voor gevallen van partnergeweld, in de opheffing van de automatische strafvermindering voor fysiek geweld gepleegd bij de betrapping op overspel, in een uitbreiding van de bevoegdheden van de procureur des Konings bij gevallen van partnergeweld gepleegd in een woning en in het recht voor bepaalde instellingen van openbaar nut en verenigingen om in rechte op te treden in rechtsgedingen met betrekking tot partnergeweld.

⁵ Wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan, *B.S.* 6 februari 1998.

⁶ Door de wet verhoogden de minimumstraffen als volgt : verdubbeling van de minimum correctionele gevangenisstraf, en verhoging met twee jaar van de minimumstraf indien het opsluiting, tijdelijke hechtenis of dwangarbeid betrof.

⁷ Bedoeld worden de misdrijven omschreven in de artikelen 398 tot 405 SW.

⁸ De maximumstraf was immers bepaald op zes maanden gevangenisstraf, terwijl de mogelijkheid om een bevel tot aanhouding te verlenen beperkt is tot de gevallen waarin de feiten een correctionele gevangenisstraf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kunnen hebben - artikel 16 §1 van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis.

⁹ Samenvatting bij het wetsontwerp van 14 maart 2002 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijke samenwonende die het slachtoffer is van gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 1693/001, 3.

¹⁰ H. VANBOCKRIJCK, "De wet tot toewijzing van de gezinswoning en tot verzwaring van de strafsancities bij partnergeweld" in P. SENAËVE en F. SWINNEN (eds.), *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Intersentia 2003, 337.

¹¹ *Parl. St.* Kamer 2001-2002, nr. 1693/006, 9.

¹² *Parl. St.* Kamer 2002-2003, nr. 1362/3, 10-11.

¹³ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 26.

¹⁴ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van geweldplegers. Een mogelijke oplossing voor intrafamiliaal geweld*, Jaarboek Sensoa 2004, 66.

¹⁵ *Ibid.* 66.

¹⁶ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 34.

¹⁷ K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002.

¹⁸ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 34.

¹⁹ *Ibid.* 31.

²⁰ Idem

²¹ Door een aanpassing van de Oostenrijkse wetgeving betreffende de databescherming.

²² Deze maatregelen omvatten bijvoorbeeld een verzoek aan de politie om het bevel tot uitzetting te doen naleven, het aanvragen van een rechterlijk bevel tot verlenging van de uithuisplaatsing, samenwerking met de Openbare Aanklager, de diensten van Kinderwelzijn raadplegen, confrontatie met de dader, het organiseren van training in sociale vaardigheden voor de dader - zie N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 43-44.

²³ Onderzoek uitgevoerd door K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002.

²⁴ K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002, 130.

²⁵ In Nederland bestaat in dit kader al sinds 1998 een gecoördineerde samenwerking tussen een dagkliniek voor forensische psychiatrie en de politie. Zie N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 45-46.

²⁶ K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002, 106.

²⁷ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 53.

²⁸ Naar het voorbeeld van Antwerpen, zie P. FRANCK en I. STALS, "Aanpak van intrafamiliaal geweld in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen", uiteenzetting ter gelegenheid van de studiedag gehouden op initiatief van de Vice-Eerste Minister en Minister van Werkgelegenheid belast met het gelijke kansenbeleid, Laurette Onkelinx, "De aanpak van partnergeweld in België en de Europese Unie", FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg - Directie van de gelijke kansen, Brussel 10 juni 2002.

²⁹ Een veiligheidsplan kan slaan op de mogelijke vluchtroutes of de identificatie van gevaarlijke plaatsen in huis, maar eveneens op het fotokopiëren van belangrijke documenten en het bewaren ervan op een veilige plaats.

³⁰ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van geweldplegers. Een mogelijke oplossing voor intrafamiliaal geweld*, Jaarboek Sensoa 2004, 69.

³¹ *Ibid.* 70.

- ³² N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 50.
- ³³ H. VANBOCKRIJCK, "De wet van 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijk samenwonende die het slachtoffer is van fysieke gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 SW.", *Echtscheidingsjournaal* 2003, aflevering 6, 86.
- ³⁴ H. VANBOCKRIJCK, "De wet tot toewijzing van de gezinswoning en tot verzwarende van de strafsancities bij partnergeweld" in P. SENAEVE en F. SWINNEN (eds.), *De hervormingen in het personen- en familierecht 2002-2003*, Intersentia 2003, 342.
- ³⁵ J.-L. RENCHON, "La jouissance du logement familial après la séparation du couple", in *Le logement familial*, Diegem, Kluwer 1999, 140.
- ³⁶ De regeling geldt niet voor feitelijk samenwonenden.
- ³⁷ Verkrachting, opzettelijke slagen en verwondingen of vergiftiging, poging tot verkrachting, doding met het oogmerk te doden, moord of vergiftiging.
- ³⁸ H. VANBOCKRIJCK, "De wet tot toewijzing van de gezinswoning en tot verzwarende van de strafsancities bij partnergeweld", *o.c.* 354.
- ³⁹ Of een scheiding van tafel en bed of een scheiding van goederen, hetgeen echter niet meer zo gebruikelijk is.
- ⁴⁰ Dit kan echter niet wanneer de partijen scheiden door onderlinge toestemming. De echtscheiding wordt in dat geval maar uitgesproken wanneer de echtgenoten het over alles eens zijn, hetgeen wordt geregeld in de overeenkomst die zij daartoe moeten afsluiten.
- ⁴¹ S. SROKA, 'Man slaat vrouw? Vrouw slaat terug!', studiedag 'Man slaat vrouw' georganiseerd door de Dienst Gelijke Kansen Provincie Limburg, 24 november 2003.
- ⁴² S. SROKA, *De nieuwe wet op het partnergeweld*, <http://www.rosadoc.be/>, wil en wet, februari 2003.
- ⁴³ J.-E. BEERNAERT, "Premier commentaire de la loi du 28 janvier 2003", *Divorce* 2003/3, 38.
- ⁴⁴ Gent 6 november 2003, *Echtscheidingsjournaal* 2004/3, 40.
- ⁴⁵ *Parl. St.* Kamer 2001-02, Nr. 1693/006, 16.
- ⁴⁶ H. VANBOCKRIJCK, "De wet partnergeweld getoetst aan de praktijk", *Echtscheidingsjournaal* 2004/3, 45.
- ⁴⁷ Gent 6 november 2003, *Echtscheidingsjournaal* 2004/3, 40.
- ⁴⁸ H. VANBOCKRIJCK, "De wet partnergeweld getoetst aan de praktijk", *Echtscheidingsjournaal* 2004/3, 46.
- ⁴⁹ Idem.
- ⁵⁰ P. SENAEVE, *Handboek van familieprocesrecht*, Acco Leuven 1988, 212.
- ⁵¹ Luik 24 juni 2003, *Div. Act.* 2004, 7-10, noot J.-E. BEERNAERT.
- ⁵² S. SROKA, 'Man slaat vrouw? Vrouw slaat terug!', studiedag 'Man slaat vrouw' georganiseerd door de Dienst Gelijke Kansen Provincie Limburg, 24 november 2003.
- ⁵³ H. VANBOCKRIJCK, "De wet partnergeweld getoetst aan de praktijk", *Echtscheidingsjournaal* 2004/3, 48.
- ⁵⁴ K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002, 30.
- ⁵⁵ K. LÜNNEMANN en A. OVERGAAG, *De pleger het huis uit. Knelpunten bij crisisinterventie en juridische mogelijkheden tot uithuisplaatsing van plegers van geweld binnenshuis*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht 2003, 43.
- ⁵⁶ K.D. LÜNNEMANN, J.P. TAK en D.J.G. PIECHOCKI, *Interventie door uithuisplaatsing. De juridische mogelijkheden van uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld in Oostenrijk en Duitsland*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht, juli 2002, 130.
- ⁵⁷ *Ibid.* 57-58.
- ⁵⁸ *Ibid.* 59-60.
- ⁵⁹ *Ibid.* 62-63.
- ⁶⁰ Zie Advies nr. 75 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen van 17 oktober 2003 betreffende de veiligheids- en preventiecontracten.
- ⁶¹ M. WEEWAUTERS, "Partnarmishandeling stopt niet vanzelf" in *Jaarboek Sensoa 2004*, Druk in de Weer 2003, 53.
- ⁶² K. LÜNNEMANN en A. OVERGAAG, *De pleger het huis uit. Knelpunten bij crisisinterventie en juridische mogelijkheden tot uithuisplaatsing van plegers van geweld binnenshuis*, Verwey-Jonker Instituut Utrecht 2003.
- ⁶³ N. NEUTELEERS, *Uithuisplaatsing van de geweldplegers in gevallen van partnergeweld*, KUL Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, 2003, 23.
- ⁶⁴ H. HASQUIN, "Ontwikkeling van een geïntegreerd beleid inzake partnergeweld : de actieplannen tegen geweld op vrouwen van de federale staat en de gemeenschappen en gewesten", uiteenzetting ter gelegenheid van de studiedag gehouden op initiatief van de Vice-Eerste Minister en Minister van Werkgelegenheid belast met het gelijke kansenbeleid, Laurette Onkelinx, "De aanpak van partnergeweld in België en de Europese Unie", FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg - Directie van de gelijke kansen, Brussel 10 juni 2002.